

STRONG HERITAGE | STRONG FUTURE
RHONDDA CYNON TAF
TREFTADAETH GADARN | DYFODOL SICR

Polisi Diogelu Corfforaethol

Cyngor Bwrdeistref Sirol Rhondda Cynon Taf

Gorffennaf 2020

CYNNWYS

	Tudalen
1 Cyflwyniad	3
2. Cyd-destun strategol	4
3. Deddfwriaeth, polisiau a chanllawiau cysylltiedig	4
4. Ein fframwaith	6
5. Cyfrinachedd	10
6. Swyddogaethau a chyfrifoldebau	10
Atodiad 1 – Beth yw Cam-drin a Mathau o Gam-drin	15

1. Cyflwyniad

Mae diogelu yn fater i bawb, waeth p'un a ydyn nhw'n gweithio i'r Cyngor neu ar ei ran.

Beth yw Diogelu?

Mae diogelu yn cynnwys amddiffyn plant ac oedolion sydd angen gofal a chymorth rhag achosion o gam-drin, esgeulustod neu fathau eraill o niwed, ac atal plant ac oedolion rhag wynebu'r risg o gael eu cam-drin, eu hesgeuluso neu eu niweidio mewn ffyrdd eraill.

Mae'r diffiniadau o ran beth yw plentyn ac oedolyn sy'n wynebu risg i'w gweld yn Atodiad 1.

Diben y polisi yma

Mae diogelu plant ac oedolion sy'n wynebu risg yn un o flaenoriaethau pennaf Cyngor Bwrdeistref Sirol Rhondda Cynon Taf.

Mae'r Polisi Diogelu Corfforaethol yma'n fframwaith ar gyfer pob Gwasanaeth yn y Cyngor. Mae'n amlinellu'r cyfrifoldebau o ran diogelu plant ac oedolion sy'n wynebu risg, a dulliau o wirio bod y Cyngor yn bodloni'i ddyletswyddau.

Mae'r polisi yma'n berthnasol i holl weithwyr, Cynghorwyr a gwirfoddolwyr Rhondda Cynon Taf, yn ogystal â chyflenwyr/darparwyr gwasanaethau sydd wedi'u caffael gan y Cyngor i gyflenwi gwasanaethau ar ei ran.

Egwyddorion

Mae'r polisi yma'n ystyried y prif egwyddorion canlynol:

- Mae gyda phob plentyn ac oedolyn sy'n wynebu risg (waeth beth yw eu cefndir, eu diwylliant, eu hoed, eu hanabledd, eu rhywedd, eu hethnigrwydd a'u cred grefyddol) yr hawl i fod yn rhan o gymdeithas ddiogel heb drais, ofn, cam-drin, bwlio na gwahaniaethu.
- Mae gyda phob plentyn ac oedolyn sy'n wynebu risg yr hawl i gael ei amddiffyn rhag cael ei niweidio, ei esgeuluso, ei ecsbloetio a'i gam-drin.

- Mae'n gyfrifoldeb ar bawb i amddiffyn plant ac oedolion sy'n wynebu risg rhag cael eu cam-drin a'u hesgeuluso, a gweithio mewn ffordd sy'n hyrwyddo ac yn cefnogi'r hyn sydd orau iddyn nhw.
- Bydd y Cyngor yn buddsoddi mewn gwasanaethau ataliol ac ymyrraeth gynnar a bydd yn ceisio atal sefyllfaoedd rhag codi lle gallai achosion o gam-drin, esgeulustod neu niwed ddigwydd.

2. Cyd-destun strategol

Ar lefel strategol, mae'r dull yma o ddiogelu yn cefnogi'r gwaith o gyflawni tair blaenoriaeth y Cyngor, fel sydd wedi'u nodi yn y Cynllun Corfforaethol, sef:

Sicrhau bod Pobl: yn annibynnol, yn iach ac yn llwyddiannus;

Creu Lleoedd y mae pobl yn falch o gael byw, gweithio a chwarae ynddyn nhw;

Galluogi Ffyniant: creu'r cyfle i bobl a busnesau fod yn arloesol, yn entrepreneuriaidd ac i gyflawni eu potensial a ffynnu.

Mae hefyd yn cefnogi'r blaenoriaethau sydd wedi'u nodi yng Nghynllun Lles Cwm Taf.

Ar lefel Cymru gyfan, mae cadw pobl yn ddiogel yn cyfrannu at y nodau llesiant sydd wedi'u nodi yn Neddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol i **wella llesiant economaidd, cymdeithasol, amgylcheddol a diwylliannol Cymru.**

3. Deddfwriaeth, polisiau a chanllawiau cysylltiedig

Mae deddfwriaeth sy'n rhan o'r amrywiol Ddeddfau a chanllawiau sydd wedi'u nodi isod yn ymgorffori'r hawl i unigolion gael eu hamddiffyn rhag cael eu cam-drin¹. Y man cychwyn cyfreithiol er mwyn cyflawni'r amcan yma yw dyletswydd gweithwyr proffesiynol i roi gwybod am² honiadau o achosion o gam-drin ac esgeulustod. Hefyd, yn ôl y gyfraith, yr Awdurdod Lleol yw'r corff arweiniol sy'n gyfrifol am³ wneud ymholiadau i nodi a yw unigolyn yn wynebu risg, ac am drefnu a chyflawni'r ymateb i amddiffyn yr unigolyn dan sylw. Yn

¹ Deddf Hawliau Dynol 1989 a ChCUHP 1989

² Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant 2014

³ Deddf Plant 1989 a Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant 2014

ymarferol, dydy hyn byth yn cael ei gyflawni mewn gwagle neu heb arweiniad nac atebolrwydd clir⁴ am y gwaith sydd hefyd yn rhan o'r gyfraith, ynghyd â'r ddyletswydd i weithio ar y cyd⁵ ag eraill.

Mae'r Cyngor yn cydnabod bod arfer da o ran diogelu yn dwyn ynghyd yr holl waith sydd â'r nod o hyrwyddo arfer diogel gyda grwpiau agored i niwed ac atal achosion o gam-drin ac esgeulustod. Am y rheswm yma, ac am fod y gyfraith, polisi, canllawiau a rheoliadau yn newid o bryd i'w gilydd, mae'n amhosibl darparu rhestr gynhwysfawr o ddogfennau perthnasol, ond mae'r eitemau pwysicaf wedi'u cynnwys isod:

- Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014
- Deddf Addysg 2002 - yn ogystal â 'Cadw Dysgwyr yn Ddiogel' - Rôl Awdurdodau Lleol, cyrff llywodraethu a pherchnogion ysgolion annibynnol o dan Ddeddf Addysg 2002
- Deddf Plant 1989 a 2004
- Adran 17 o Ddeddf Trosedd ac Anhrefn 1998
- Deddf Galluedd Meddyliol 2005
- Deddf Trais yn erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol (Cymru) 2015
- Deddf Tai 2004
- Deddf Trwyddedu 2003
- Deddf Hawliau Dynol 1998

Bydd y Cyngor yn sicrhau bod arfer yn cydymffurfio â'r polisiâu a'r gweithdrefnau canlynol:

- Gweithdrefnau Diogelu Cymru 2019
- Polisi Chwythu'r Chwiban CBSRhCT
- Polisiâu Recriwtio CBSRhCT
- Canllawiau ar gyfer Ymdrin â Cham-drin Domestig a Thrais Rhywiol CBSRhCT
- Polisiâu a Gweithdrefnau'r Bwrdd Diogelu Rhanbarthol ar gyfer diogelu plant,

⁴ Deddf Plant 2004

⁵ Deddf Plant 1989, 2004 a Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant 2014

pobl ifainc ac oedolion sy'n wynebu risg

- Polisi Diogelu Ysgolion Cwm Taf Morgannwg

Dylai gweithwyr, Cynghorwyr a chyflenwyr/darparwyr gwasanaethau'r Cyngor weithredu yn unol â'r Codau Ymddygiad proffesiynol perthnasol.

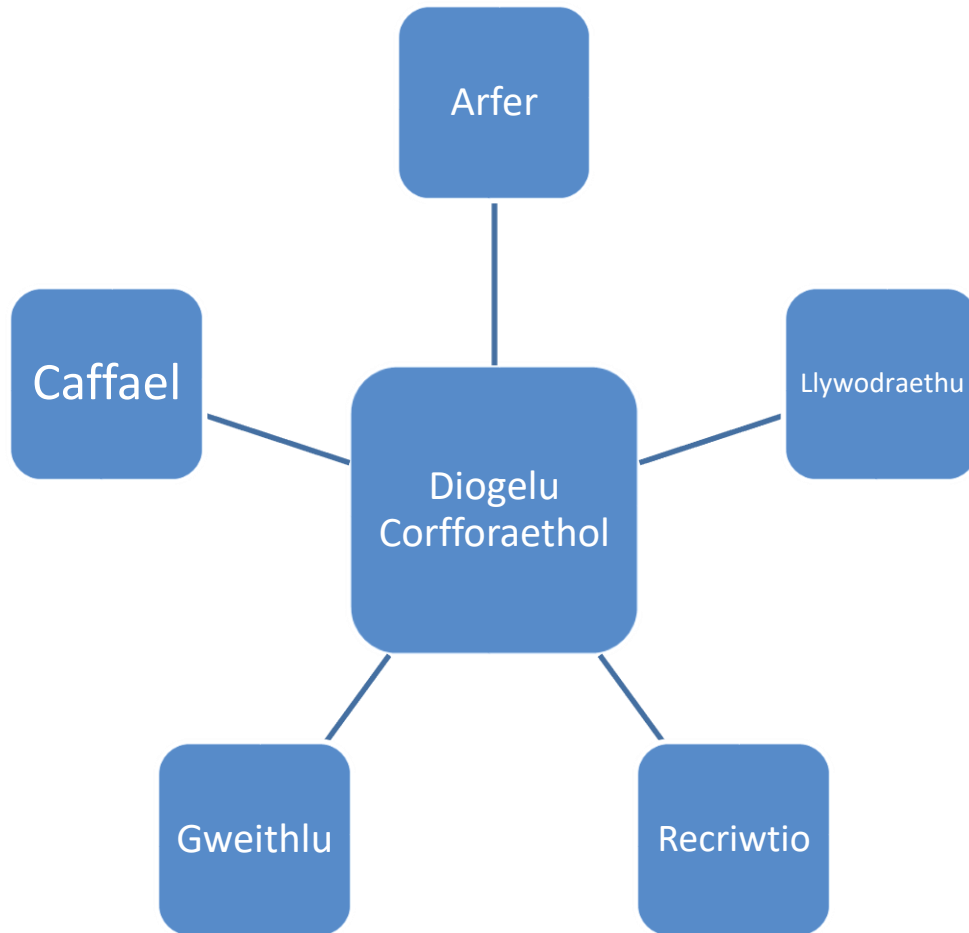
Nod y Polisi Diogelu Corfforaethol yw ategu unrhyw gyfrifoldebau sydd eisoes wedi'u nodi'n rhan o ddeddfwriaeth, polisi neu ganllawiau sydd wedi'u nodi uchod, nid eu disodli.

4. Ein fframwaith

Dau brif amcan y polisi yma yw:

- Nodi sut y bydd Cyngor Bwrdeistref Sirol Rhondda Cynon Taf yn cyflawni ei rwymedigaethau o ran diogelu plant ac oedolion sy'n wynebu risg bosibl;
- Rhoi sicrwydd i'r cyhoedd, Cynghorwyr, staff, gwirfoddolwyr a phobl sy'n gwneud gwaith ar ran y Cyngor bod trefniadau cadarn ar waith i ddiogelu plant ac oedolion sy'n wynebu risg.

Bydd y Cyngor yn gweithredu'r amcanion yma drwy'r fframwaith blaenoriaethau canlynol:

Arfer

Os yw plentyn, person ifanc neu oedolyn yn cael ei ystyried i fod yn agored i niwed uniongyrchol, rhaid cysylltu â'r Gwasanaethau Brys (Yr Heddlu, Gwasanaeth yr Ambiwlans, Y Gwasanaethau Tân ac Achub) ar unwaith drwy ffonio 999

Dylai pawb sy'n cael ei gyflogi gan y Cyngor, neu sy'n gweithio ar ei ran, gan gynnwys Cynghorwyr, fod yn effro i'r posibilrwydd o achosion o gam-drin. Gall unigolyn godi pryder am blentyn neu oedolyn sy'n wynebu risg mewn sawl ffordd:

- Gallen nhw roi gwybod i chi
- Gallen nhw ddweud rhywbeth sy'n eich poeni chi
- Gall trydydd parti leisio eu pryderon
- Efallai y byddwch yn gweld rhywbeth sy'n codi pryder

Mae cyfrifoldeb ar unrhyw berson sydd â phryderon ynghylch diogelwch plentyn/oedolyn sy'n agored i niwed, **NEU** ymddygiad cydweithiwr tuag at blentyn/oedolyn sy'n agored i niwed, i roi gwybod am hyn ar unwaith. Dylid gwneud hyn trwy Reolwr Llinell yr unigolyn, yr Arweinydd Diogelu Dynodedig neu drwy ffonio:

01443 425003 (oedolion) 01443 425006 (plant)

neu drwy e-bostio:

Oedolionmewnperyg1@rctcbc.gov.uk (oedolion)

CarfanGCC@rctcbc.gov.uk (plant)

Ar ôl 5.00pm, o ddydd Llun i ddydd Gwener ac ar benwythnosau a gwyliau cyhoeddus cysylltwch â'r Garfan ar Ddyletswydd ar gyfer Argyfyngau ar 01443 743665 neu e-bostio:

CarfanArDdyletswyddGwaithCymdeithasol@rctcbc.gov.uk

Llywodraethu

Mae Grŵp Diogelu Corfforaethol RhCT yn gyfrifol am sicrhau bod y Cyngor yn cyflawni ei gyfrifoldebau, fel sydd wedi'u nodi yn y Polisi Diogelu Corfforaethol yma.

Bydd y Cyngor yn cyflawni ei gyfrifoldebau diogelu statudol strategol drwy ei rôl yn bartner arweiniol a'i aelodaeth o Fwrdd Diogelu Cwm Taf Morgannwg. Mae gyda'r Bwrdd ddyletswydd statudol i lunio Cynllun Blynyddol ar sail ranbarthol, a chyfrifoldeb cyffredinol dros herio asiantaethau perthnasol mewn perthynas â'r mesurau sydd ar waith i ddiogelu plant ac oedolion sy'n wynebu risg.

Proses ddemocrataidd y Cyngor ar gyfer herio yw ei swyddogaeth Craffu. Bydd y Pwyllgor Trosolwg a Chraffu yn derbyn adroddiad blynyddol mewn perthynas â chydymffurfio â'r Polisi Diogelu Corfforaethol.

Bydd Adroddiad Cyfarwyddwr Statudol y Gwasanaethau Cymdeithasol yn cynnwys gwerthusiad o drefniadau diogelu corfforaethol y Cyngor.

Recriwtio

Bydd y Cyngor hefyd yn sicrhau bod prosesau recriwtio diogel ar waith i atal, lle bynnag y bo'n bosibl, pobl anaddas rhag gweithio neu wirfoddoli mewn rolau penodol, yn enwedig rolau sy'n cynnwys plant neu oedolion sy'n agored i niwed. Mae hyn yn cynnwys:

- Gwiriadau'r Gwasanaeth Datgelu a Gwahardd
- Hyfforddiant recriwtio a dethol i reolwyr
- Tystlythyrau gan ganolwyr a gwiriadau cyn cyflogi
- Adolygu gweithdrefnau recriwtio a dethol yn rheolaidd ac archwilio eu heffeithiolrwydd

Gweithlu

Mae'r Cyngor yn cydnabod ei ymrwymiad i sicrhau bod pob aelod o staff, gan gynnwys Cynghorwyr, yn deall ei gyfrifoldebau mewn perthynas â diogelu plant ac oedolion sy'n wynebu risg.

Mae'n ofynnol i bob gweithiwr ddilyn hyfforddiant diogelu gorfodol (plant ac oedolion) yn ogystal â hyfforddiant Trais yn erbyn Menywod, Cam-drin Domestig, a Thrais Rhywiol lefel 1.

Rhaid i reolwyr sicrhau bod yr hyfforddiant yma'n rhan o'r broses gynefino i staff newydd.

Caffael

Wrth ymgynghori â'r maes gwasanaeth perthnasol, bydd y Gwasanaeth Caffael yn asesu a fydd gofynion y Polisi Diogelu Corfforaethol yma'n berthnasol i unrhyw drefniant contractio newydd. Yn dibynnu ar natur contractau penodol, gall lefel y gwiriadau cyn-penodi/arferion llywodraethu gofynnol amrywio.

Ar gyfer y contractau hynny lle mae'r Polisi yma'n berthnasol, bydd gyda'r Cyngor drefniadau rheoli contractau priodol ar waith fel sydd wedi'u nodi yn nhelerau ac amodau'r contract.

Ar ôl penodi cyflenwr/darparwr gwasanaeth, diben trefniadau monitro contractau fydd

sicrhau bod y cyflenwr/darparwr gwasanaeth yn rheoli ei gyfrifoldebau fel sydd wedi'u nodi yn y dogfennau tendro perthnasol a'r contract ymrwymo.

5. Cyfrinachedd

Mae rhannu gwybodaeth yn hanfodol er mwyn diogelu plant ac oedolion sy'n wynebu risg. Mae'r Cyngor wedi ymrwymo i gydymffurfio â deddfwriaeth Diogelu Data sy'n ei ganiatáu i ddefnyddio a rhannu gwybodaeth bersonol dim ond lle mae gyda ni reswm priodol a chyfreithlon dros wneud hynny. Dydy'r ddeddfwriaeth Diogelu Data ddim yn rhwystro gwybodaeth rhag cael ei rhannu ond mae'n gwella hawliau unigolion i sicrhau bod eu gwybodaeth bersonol yn cael ei phrosesu'n deg, yn gyfreithlon ac mewn ffordd dryloyw.

Ag yntau'n fater o arfer da, dylai gweithwyr roi gwybod i'r plentyn neu'r oedolyn sy'n wynebu risg am bolisi eu gwasanaeth ynghylch sut y caiff gwybodaeth ei rhannu a gofyn am eu caniatâd.

Mae hawl gyda chi i rannu gwybodaeth gyfrinachol heb ganiatâd os yw'n ofynnol yn ôl y gyfraith, yn ôl cyfarwyddyd gan Lys, neu os yw'r buddion i blentyn neu berson ifanc a fydd yn deillio o rannu'r wybodaeth yn drech na'r buddion i'r cyhoedd a'r unigolyn o gadw'r wybodaeth yn gyfrinachol.

Dylai gweithwyr ofyn am gyngor gan eu Rheolwr Llinell neu'r Garfan Rheoli Gwybodaeth os oes gyda nhw unrhyw amheuan am rannu gwybodaeth bersonol.

6. Swyddogaethau a chyfrifoldebau

Mae'n ddyletswydd ar holl **weithwyr, Cyngorwyr, gwirfoddolwyr a chyflenwyr/darparwyr gwasanaethau'r Cyngor (h.y. gwasanaethu sydd wedi'u caffael gan y Cyngor)** i roi gwybod am unrhyw bryderon ynghylch achosion o gam-drin neu esgeulustod.

Mae'r **Gwasanaethau i Blant** yn gyfrifol am dderbyn **pryderon newydd am blant** ac ymateb iddyn nhw, ac mae'r **Gwasanaethau i Oedolion** yn gyfrifol am **dderbyn pryderon newydd am oedolion sy'n wynebu risg ac ymateb iddyn nhw.**

Mae cyfrifoldebau rolau allweddol yn y Cyngor wedi'u nodi yn y tabl isod:

RÔL YN Y CYNGOR	CYFRIFOLDEBAU
<p>Aelod Arweiniol ar gyfer materion Diogelu Corfforaethol - Arweinydd y Cyngor</p>	<p>Gweithredu'n 'Hyrwyddwr' ar gyfer materion Diogelu Corfforaethol.</p> <p>Bydd yr Aelod Arweiniol yn gweithio'n agos gydag ystod o Uwch Swyddogion yr Awdurdod, a derbyn cyngor ganddyn nhw, fel y bo'n briodol.</p> <p>Bydd yr Aelod Arweiniol yn cysylltu ag aelodau eraill y Cabinet ac ymgynghori â nhw ar faterion unigol sy'n debygol o effeithio ar eu portffolios fel sydd wedi'u nodi yng Nghynllun Dirprwyo'r Cyngor.</p>
<p>Y Prif Weithredwr</p>	<p>Sicrhau bod trefniadau diogelu effeithiol ar waith, gan gynnwys polisiau a gweithdrefnau, bod y polisiau a'r gweithdrefnau hynny'n cael eu gweithredu, bod trefniadau llywodraethu effeithiol ar waith a bod yr holl ofynion statudol yn cael eu bodloni.</p> <p>Gweithio gyda Chyfarwyddwr Statudol Gwasanaethau Cymdeithasol y Cyngor i sicrhau bod trefniadau effeithiol ar waith i ddiogelu ac amddiffyn plant ac oedolion sy'n wynebu risg ledled y Cyngor. Yn benodol i:</p> <ul style="list-style-type: none"> • monitro'r broses o weithredu'r polisi yma ledled y Cyngor, a bod y Cyngor yn cydymffurfio ag ef • sicrhau bod rhaglen hyfforddiant Diogelu Corfforaethol ar waith • pennu hierarchiaeth glir o ran atebolrwydd • sicrhau bod rheolwyr Diogelu arweiniol ym mhob maes gwasanaeth • sicrhau bod y Cyngor yn gweithredu Confensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn. • sicrhau bod Adroddiadau Blynyddol y Gwasanaeth yn

	<p>cael eu paratoi</p> <ul style="list-style-type: none"> • sicrhau bod yr Adroddiad Diogelu Corfforaethol Blynyddol ar gyfer y Pwyllgor Craffu yn cael ei gyflwyno
<p>Cyfarwyddwr Statudol y Gwasanaethau Cymdeithasol</p>	<p>Mae'r rôl yma, yn ôl diffiniad Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant 2014, wedi'i chyflawni gan Gyfarwyddwr Cyfadrn y Gwasanaethau Cymuned a Gwasanaethau i Blant. Gyda'r unigolyn yma y mae'r atebolrwydd terfynol llawn o ran diogelu plant ac oedolion sy'n wynebu risg. Bydd Adroddiadau Blynyddol y Gwasanaeth yn gyfle i herio a byddan nhw'n cael eu defnyddio i lywio 'Adroddiad Blynyddol Cyfarwyddwr y Gwasanaethau Cymdeithasol'.</p> <p>Gweithio gyda Phrif Weithredwr y Cyngor i sicrhau bod trefniadau effeithiol ar waith i ddiogelu ac amddiffyn plant ac oedolion sy'n wynebu risg ledled y Cyngor. Yn benodol i:</p> <ul style="list-style-type: none"> • monitro'r broses o weithredu'r polisi yma ledled y Cyngor, a bod y Cyngor yn cydymffurfio ag ef • sicrhau bod rhaglen hyfforddiant Diogelu Corfforaethol ar waith • pennu hierarchiaeth glir o ran atebolrwydd • sicrhau bod rheolwyr Diogelu arweiniol ym mhob maes gwasanaeth • sicrhau bod y Cyngor yn gweithredu Confensiwn y Cenedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn. • sicrhau bod adroddiadau blynyddol y gwasanaeth yn cael eu paratoi • sicrhau bod yr Adroddiad Diogelu Corfforaethol Blynyddol ar gyfer y Pwyllgor Craffu yn cael ei gyflwyno
<p>Cyfarwyddwyr,</p>	<p>Drwy eu carfanau rheoli, byddan nhw'n gyfrifol am sicrhau</p>

<p>Cyfarwyddwyr Gwasanaethau, a Phenaethiaid Gwasanaethau</p>	<p>eu bod yn mynd i'r afael â'r holl ofynion statudol o ran diogelu plant ac oedolion sy'n wynebu risg.</p> <p>Maen nhw hefyd yn gyfrifol am roi systemau priodol ar waith yn eu meysydd gwasanaeth sy'n sicrhau eu bod yn cydymffurfio â'r polisi yma:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sicrhau bod hyfforddiant priodol yn cael ei ddarparu. • Cyfleu gwybodaeth ynglŷn â phwy y mae angen i staff gysylltu â nhw a sicrhau bod yr wybodaeth yma'n cael ei hadolygu'n rheolaidd fel ei bod yn gyfredol ac yn gywir. • Paratoi adroddiad ar eu trefniadau Diogelu, a fydd yn cael ei ddefnyddio i lywio Adroddiad Blynyddol Cyfarwyddwr y Gwasanaethau Cymdeithasol.
<p>Rheolwyr</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Recriwtio gweithwyr/gwirfoddolwyr yn unol â pholisi Adnoddau Dynol perthnasol, gan gynnwys gwiriadau'r Gwasanaeth Datgelu a Gwahardd (lle bo angen). • Sicrhau bod materion diogelu yn rhan o hyfforddiant cynefino pob gweithiwr/gwirfoddolwr. • Nodi gweithwyr/gwirfoddolwyr sy'n debygol o ddod i gysylltiad â phlant neu oedolion sy'n wynebu risg yn rhan o'u rôl. • Sicrhau bod hyfforddiant sy'n gymesur â'r rôl yn cael ei ddarparu. • Sicrhau bod pob gweithiwr/gwirfoddolwr yn effro i sut i roi gwybod am bryderon diogelu ac i bwy • Rhoi cyngor i weithwyr/gwirfoddolwyr ar sut i roi gwybod am bryder diogelu • Sicrhau bod pob gweithiwr/gwirfoddolwr yn effro i

	<p>bolisi Chwythu'r Chwiban y Cyngor</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sicrhau bod gweithwyr/gwirfoddolwyr yn gwybod bod rhaid iddyn nhw ymddwyn mewn ffordd sy'n diogelu ac yn hyrwyddo lles plant ac oedolion sy'n wynebu risg. • Rhoi canllawiau i weithwyr/gwirfoddolwyr ynghylch rhoi gwybod am bryderon diogelu yn ôl y gofyn.
Comisiynwyr Gwasanaethau	Sicrhau bod trefniadau cytundebol yn nodi cyfrifoldebau mewn perthynas â diogelu yn unol â'r polisi yma a pholisïau comisiynu sy'n bodoli eisoes.
Contractwyr, isgcontractwyr neu sefydliadau eraill sy'n cael eu hariannu gan y Cyngor, neu ar ei ran	Trefnu gwiriadau drwy'r Gwasanaeth Datgelu a Gwahardd (lle bo angen) a sicrhau bod eu staff yn cydymffurfio â threfniadau rheoleiddio a chontractio sy'n ymwneud â diogelu plant ac oedolion sy'n wynebu risg. Mae contractwyr hefyd yn gyfrifol am roi gwybod i reolwyr perthnasol y Cyngor am unrhyw bryderon sydd gyda nhw ac am gyfeirio pryderon diogelu o'r fath i'r Hwb Diogelu Amlasiantaeth.
Aelodau Etholedig	<p>Dylen nhw dderbyn hyfforddiant ar ddiogelu plant ac oedolion sy'n wynebu risg ac anghenion hyfforddiant diogelu ychwanegol, e.e. mewn perthynas â'u portffolios. Byddwn yn mynd i'r afael â hyn yn rhan o'u Hadolygiadau Datblygiad Personol parhaus.</p> <p>Dylen nhw roi gwybod am unrhyw bryderon diogelu yn unol â'r polisi yma.</p>
Staff	Dylen nhw dderbyn hyfforddiant ar ddiogelu plant ac oedolion sy'n wynebu risg ac anghenion hyfforddiant diogelu ychwanegol, e.e. mewn perthynas â'u portffolios. Byddwn yn mynd i'r afael â hyn yn rhan o'u Hadolygiadau Datblygiad Personol parhaus.

	Dylen nhw roi gwybod am unrhyw bryderon diogelu yn unol â'r polisi yma.
--	---

Mae gwybodaeth fanylach ar gael ar wefan Bwrdd Diogelu Cwm Taf Morgannwg www.ctmsb.co.uk

I gael mynediad at Weithdrefnau Diogelu Cymru, ewch i www.myguideapps.com/projects/wales_safeguarding_procedures

Beth yw Cam-drin a Mathau o Gam-drin

Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant 2014 Rhan 7 - Gweithio gyda'n Gilydd i Ddiogelu Pobl

Mae Adran 128 o'r Ddeddf yn gosod dyletswydd i roi gwybod am oedolion sy'n wynebu risg

Mae'r Ddeddf yn gosod dyletswydd newydd ar bartneriaid perthnasol i roi gwybod i Awdurdod Lleol os oes amheuaeth bod oedolyn yn oedolyn sy'n wynebu risg.

Mae "oedolyn sy'n wynebu risg", yn oedolyn sydd:

- (a) yn cael ei gam-drin neu ei esgeuluso, neu'n wynebu risg o'r rhain;
- (b) angen gofal a chymorth (p'un a yw'r Awdurdod yn diwallu'r anghenion hynny ai peidio), ac
- (c) oherwydd yr anghenion hynny, yn methu ag amddiffyn ei hun rhag cael ei gam-drin neu'i esgeuluso, neu rhag bod yn agored i niwed

Mae Adran 130 o'r Ddeddf yn gosod dyletswydd i roi gwybod am blant sy'n wynebu risg

Mae'r Ddeddf yn diffinio 'plentyn sy'n wynebu risg' yn blentyn sydd:

- (a) yn cael ei gam-drin, ei esgeuluso neu'n cael ei niweidio mewn unrhyw ffordd arall (neu'n wynebu risg o'r rhain) ac sydd
- (b) ag anghenion gofal a chymorth (p'un a yw'r Awdurdod yn diwallu'r anghenion hynny ai peidio).

Mae Adran 197 (1) o'r Ddeddf yn darparu diffiniadau o 'gam-drin' ac 'esgeulustod':

ystyr "cam-drin" yw cam-drin corfforol, rhywiol, seicolegol, emosiynol neu ariannol (ac mae'n cynnwys cam-drin sy'n digwydd mewn unrhyw leoliad, boed hynny mewn annedd breifat, sefydliad neu unrhyw fan arall), ac

ystyr "esgeulustod" yw methiant i ddiwallu anghenion corfforol, emosiynol, cymdeithasol neu seicolegol sylfaenol unigolyn, sy'n debygol o arwain at amharu ar

les yr unigolyn (e.e. amharu ar iechyd yr unigolyn neu, yn achos plentyn, amharu ar ei ddatblygiad);

Dyma restr o enghreifftiau (sydd ddim yn gynhwysfawr) ar gyfer pob un o'r categorïau o gam-drin ac esgeulustod:

- Cam-drin corfforol - taro, slapio, gorddefnyddio neu gamddefnyddio meddyginiaeth, ataliad gormodol neu sancsiynau amhriodol;
- Cam-drin rhywiol - trais ac ymosodiad rhywiol neu weithredoedd rhywiol nad yw'r person wedi cydsynio neu wedi methu â chydsynio a/neu wedi dod o dan bwysau i gydsynio;
- Cam-drin seicolegol - bygwth niwed neu gefnu, rheolaeth drwy orfodaeth, bychanu, cam-drin geiriol neu hiliol, ynysu neu dynnu'n ôl o wasanaethau neu rwydweithiau cefnogol; ystyr rheolaeth drwy orfodaeth yw gweithred neu batrwm o weithredoedd o ymosod, bygwth, bychanu, neu gam-drin arall sy'n cael eu defnyddio i niweidio, cosbi neu ddychryn y dioddefwr
- Esgeulustod - methiant i gael mynediad at ofal neu wasanaethau meddygol, cymryd risgiau diangen, methiant i roi meddyginiaeth, methiant i gynorthwyo gyda materion hylendid personol neu ddarparu bwyd, cysgod, dillad; esgeulustod emosiynol.
- Cam-drin ariannol mewn perthynas â phobl sydd ag anghenion gofal a chymorth -
 - newid annisgwyl i'w hewyllys;
 - gwerthu neu drosglwyddo eu cartref yn sydyn;
 - gweithgarwch anghyffredin yn digwydd mewn cyfrif banc;
 - ychwanegu enwau at gyfrif banc yn sydyn;
 - y llofnod ddim yn debyg i lofnod arferol yr unigolyn;
 - yr unigolyn yn amharod neu'n dangos pryder wrth drafod materion ariannol;
 - rhoi anrheg sylweddol i gynhaliwr (gofalwr) neu drydydd parti arall;
 - diddordeb sydyn gan berthynas neu drydydd parti yn lles yr unigolyn;
 - biliau heb eu talu;

- cwynion bod eiddo personol wedi mynd ar goll;
- dirywiad o ran sut mae'r unigolyn yn edrych a allai olygu bod deiet a gofynion personol yn cael eu hanwybyddu;
- cadw'r unigolyn ar wahân o'i ffrindiau a'i deulu'n fwriadol, gan roi rheolaeth lwyr i unigolyn o ran dod i benderfyniadau.

Cam-drin plant yn rhywiol

Mae cam-drin plant yn rhywiol yn golygu gorfodi neu hudo plentyn i gymryd rhan mewn gweithredoedd rhywiol, p'un a yw'r plentyn yn effro i'r hyn sy'n digwydd ai peidio. Mae hyn yn cynnwys cyswllt corfforol, gweithredoedd treiddiol ac anhreiddiol; gweithredoedd sydd ddim yn cynnwys cyffwrdd, fel cynnwys plant yn y broses o edrych ar neu greu deunyddiau pornograffig, o wyllo gweithredoedd rhywiol neu o annog plant i ymddwyn mewn ffyrdd anaddas yn rhywiol.

Mae **Camfanteisio'n Rhywiol ar Blant** yn fath o gam-drin rhywiol a all gynnwys rhyw neu unrhyw fath o weithgarwch rhywiol gyda phlentyn; creu delweddau anwedus a/neu unrhyw ddeunydd anwedus arall sy'n cynnwys plant. Mae'n digwydd i'r rheiny sydd hyd at 18 mlwydd oed. Mae'n ymwneud â rhyw fath o gyfnewid, gan gynnwys rhoi neu dynnu rhywbeth yn ôl, e.e. tynnu trais neu fygythiadau yn ôl er mwyn cam-drin unigolyn arall. Efallai y bydd yna unigolyn sy'n hwyluso'r cam-drin ac yn derbyn rhywbeth yn ychwanegol at y plentyn sy'n cael ei gamfanteisio, neu yn lle hynny. Mae'n bosibl fydd plant ddim yn sylwi ar natur gamfanteisiol y berthynas neu'r cyfnewid. Mae'n bosibl y bydd plant o'r farn eu bod wedi rhoi caniatâd.

Diffiniad Ymddygiadau Rhywiol Niweidiol yw ymddygiad rhywiol y mae plentyn dan 18 oed yn ei fynegi sy'n amhriodol o'i gymharu â'i ddatblygiad. Gallai hyn fod yn rhywbeth sy'n niweidiol tuag atyn nhw eu hunain neu eraill, neu fod yn achos o gam-drin sy'n cynnwys plentyn, person ifanc neu oedolyn arall. Mae'r diffiniad yma'n cynnwys ymddygiadau sy'n cynnwys cyffwrdd a dim cyffwrdd (meithrin perthynas amhriodol, dangos eu hunain, voyeuriaeth ac anfon negeseuon anwedus o natur rywiol neu recordio delweddau o weithredoedd rhywiol drwy ffonau clyfar neu apiau'r cyfryngau cymdeithasol).

Trais yn erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol (VAWDASV)

Mae Deddf Trais yn erbyn Menywod, Cam-drin Domestig, a Thrais Rhywiol (Cymru) 2015 yn diffinio Cam-drin Domestig yn achos o gam-drin lle mae'r dioddefwr yn gysylltiedig â'r sawl sy'n cael ei gam-drin, neu wedi bod yn gysylltiedig â nhw. Mae'r cam-drin yn golygu cam-drin corfforol, rhywiol, seicolegol, emosiynol neu ariannol.

Mae bod yn dyst i achos o gam-drin domestig yn fath o gam-drin plant. Mae'n bwysig deall, os yw plentyn yn wynebu risg, fod rhaid cymryd camau.

Mae Trais yn erbyn Menywod yn disgrifio mathau o gam-drin a gweithredoedd treisgar sy'n cael eu profi'n bennaf neu'n gyfan gwbl gan fenywod (caiff hyn ei galw'n yn drais ar sail rhywedd hefyd). Mae'n cynnwys:

- Anffurfio Organau Cenhedlu Benywod (FGM) – sy'n anghyfreithlon yn y DU o dan Ddeddf Anffurfio Organau Cenhedlu Benywod 2003
- Llofruddio Menywod ('Femicide') - yn gyffredinol, dyma lofruddio menywod yn fwriadol am eu bod yn fenywod, ond mae diffiniadau ehangach yn cynnwys unrhyw achos o ladd menywod neu ferched
- Priodasau Dan Orfod - lle nad yw'r naill neu'r llall yn cydsynio i'r briodas (neu mewn achosion o bobl ag anabledau dysgu, lle does dim modd iddyn nhw gydsynio), a chaiff pwysau neu fath o gam-drin eu defnyddio
- Trais ar Sail Anrhydedd - trosedd neu ddigwyddiad sydd wedi, neu a all fod wedi, cael ei gyflawni i warchod neu amddiffyn anrhydedd y teulu ac/neu'r gymuned. Caiff ei chysylltu'n aml ag aelodau neu ffrindiau'r teulu sydd o'r farn bod rhywun wedi dod â chywilydd i'w teulu neu'u cymuned drwy wneud rhywbeth sydd ddim yn cydfynd â chredoau traddodiadol eu diwylliant

Trais Rhywiol yw unrhyw weithred neu weithgaredd rhywiol diangen fel camfanteisio'n rhywiol, aflonyddu rhywiol, neu fygythiadau o drais o natur rhywiol.

Caethwasiaeth Fodern a Masnachu Pobl

Term cyffredinol yw caethwasiaeth ar gyfer gweithgarwch sy'n gysylltiedig â phan fo unigolyn yn 'caffael' rhywun arall neu'n ei gadw a'i orfodi i'w wasanaethu.

Mae rhywun yn gaethwas os ydyn nhw'n:

- cael eu gorfodi i weithio drwy gael eu bygwth yn feddyliol neu'n gorfforol
- cael eu rheoli gan 'gyflogwr', neu os yw'r 'cyflogwr' yn berchen arnyn nhw. Mae hyn fel arfer trwy gael eu cam-drin yn feddyliol neu gorfforol neu drwy'r bygythiad o gael eu cam-drin
- cael eu trin yn nwyddau neu'n cael eu prynu a'u gwerthu'n 'eiddo' neu ddim yn cael eu trin yn berson dynol
- cael eu cyfyngu'n gorfforol neu â chyfyngiadau ar eu rhyddid

Mae'r diffiniadau canlynol i gyd yn rhan o'r term 'caethwasiaeth fodern' at ddibenion Deddf Caethwasiaeth Fodern 2015.

Dyma nhw:

- 'caethwasiaeth' - lle mae perchnogaeth yn cael ei harfer dros unigolyn
- 'caethwasanaeth' - y rhwymedigaeth i ddarparu gwasanaethau dan orfodaeth
- 'llafur wedi'i orfodi neu lafur orfodol' - gwaith neu wasanaeth y mae unrhyw unigolyn yn ei gyflawni o dan fygythiad cosb lle dydy'r unigolyn yna ddim wedi cynnig ei wneud yn wirfoddol

Mae Masnachu Pobl yn cynnwys:

- recriwtio, cludo, trosglwyddo, llochesu neu dderbyn unigolion,
- a hynny drwy ddulliau bygwth neu ddefnyddio grym neu fathau eraill o orfodaeth, herwgydio, twyll, dichell, camddefnyddio rheolaeth dros rywun neu sefyllfa o natur sy'n agored i niwed, neu roi/dderbyn taliadau neu fuddion i sicrhau cydsyniad er mwyn i rywun gael rheolaeth dros rywun arall; (pan fo plentyn yn rhan o hyn, mae'r dulliau uchod yn amherthnasol),
- at ddibenion camfanteisio, sy'n cynnwys (ond sydd ddim yn gynhwysfawr):
 - Puteindra
 - Camfanteisio rhywiol arall
 - Llafur gorfodol

- Caethwasiaeth (neu debyg)
- Caethwasanaeth ac ati.
- Tynnu organau

Gwrthderfysgaeth a Radicaleiddio

Daeth dyletswydd PREVENT y sector cyhoeddus i rym yn 2015 ac mae'n rhoi disgwyliad ar y Cyngor i roi sylw dyledus i'r angen i atal pobl rhag cael eu denu i arferion terfysgaeth ac eithafiaeth.

Rhaid cyfeirio unrhyw bryderon o'r natur yma at y Gwasanaeth Gwrthderfysgaeth gan ddefnyddio'r ffurflen atgyfeirio ar-lein ar gyfer PREVENT <https://digitalservices.south-wales.police.uk/cy/all-wales-prevent-partners-referral-form/>

Yn ogystal ag atgyfeiriad PREVENT, os oes unrhyw bryderon diogelu ychwanegol, dylid gwneud atgyfeiriad priodol hefyd i'r Hwb Diogelu Amlasiantaeth/Gwasanaeth Gwybodaeth, Cyngor a Chymorth

Llinellau Cyffuriau

Mae 'Llinellau Cyffuriau' yn derm sy'n cael ei ddefnyddio pan fydd gangiau sy'n gwerthu cyffuriau o ddinasoedd mawr yn ehangu eu gwaith i gynnwys trefi llai, gan ddefnyddio trais yn aml i gael gwared ar werthwyr lleol a manteisio ar blant a phobl sy'n agored i niwed i werthu cyffuriau. Bydd y bobl yma'n defnyddio llinellau ffôn symudol pwrpasol, sef 'linellau gwerthu', i gymryd archebion gan ddefnyddwyr cyffuriau.

Bydd y gwerthwyr yn aml yn targedu plant ac oedolion - ac yn aml bydd gyda nhw broblemau iechyd meddwl neu'n gaeth i gyffuriau - i weithio'n rhedwyr cyffuriau neu symud arian o gwmpas fel bod modd i'r gwerthwyr aros y tu allan i afael yr heddlu.

Mewn rhai achosion bydd y gwerthwyr yn meddianu eiddo lleol, sydd fel arfer yn perthyn i berson sy'n agored i niwed, ac yn ei ddefnyddio'n bencadlys lleol i'w busnes. Yr enw ar hyn yn Saesneg yw 'cuckooing'.

Yn aml bydd pobl sy'n cael eu camfanteisio yn y modd yma'n agored i gam-drin corfforol, meddyliol a rhywiol, ac mewn rhai achosion byddan nhw'n cael eu symud i ardaloedd ymhell o'u cartref yn rhan o fusnes cyffuriau'r rhwydwaith.

Hunanladdiad a Hunan-niweidio

Does dim diffiniad cyffredinol o hunan-niweidio ac mae gwahanol strategaethau, polisïau a gwaith ymchwil yn defnyddio diffiniadau gwahanol. Diffiniad Llywodraeth Cynulliad Cymru yw "hunan-wenwyno neu hunan-niweidio bwriadol waeth beth fo natur y cymhelliad neu'r graddau o fwriad i gyflawni hunanladdiad".

Mae ymddygiad hunan-niweidio waeth beth fo'r bwriad yw un o'r pum prif reswm dros dderbyn unigolion i'r ysbyty yn y DU. Mae'n fwy cyffredin ymysg menywod ac mae'r risg o ail-niweidio yn uchel. Bydd hyd at 40% yn gwneud hyn (Strategaeth i Gymru 'Siarad â Fi 2', 2015-2020).

Mae Strategaeth Siarad â Fi 2 yn diffinio hunanladdiad fel "marwolaeth sy'n deillio o weithred a gafodd ei chyflawni gan yr unigolyn yn fwriadol".

Mae hunanladdiad yn un o brif achosion marwolaeth ymhlith y grŵp oedran 15 i 44 yng Nghymru. Yn 2010-2012, roedd yn cyfrif am bron i un o bob pum marwolaeth (Strategaeth i Gymru 'Siarad â Fi 2', 2015-2020).